

Ἀφιέρωμα

Στρατός καί πολιτική ἐξουσία

Ἡ ἐπανεπίταξη τῆς χώρας μας στό στρατιωτικό σκέλος τοῦ NATO ἔφερε ξανά στήν ἐπικαιρότητα ἕνα παλιό πρόβλημα, πού ἀπό τό 1975 ὡς πρόσφατα φαινόταν νά συγκεντρώνει τό ἐνδιαφέρον περισσότερο τῶν ἀκαδημαϊκῶν παρά τῶν πολιτικῶν κύκλων τοῦ τόπου: τό πρόβλημα τῶν σχέσεων στρατοῦ καί πολιτικῆς ἐξουσίας.

Τό ζήτημα ἔθεσε κατ' ἀρχήν ἡ ἐπανεπίταξη αὐτή καθ' ἑαυτή: ὑπαγόμενες στήν ἐνιαία συμμαχική στρατιωτική διοίκηση, οἱ ἐνοπλες δυνάμεις τῆς χώρας ξεφεύγουν ἐξ ὀρισμοῦ ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς κυβέερνησης, ἀφοῦ ὑπακούουν σέ ἐξωεθνικά κέντρα ἐξουσίας, πού ἐπί πλέον, ἔχοντας σάν πρῶτιστο στόχο τήν ἀντιμετώπιση τῆς «ἀπειλῆς» τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν, συμβαίνει νά ἔχουν διαφορετικές στρατηγικές προτεραιότητες ἀπό ἐκεῖνες τῆς Ἑλλάδας. Τήν προφανή αὐτή ἀλήθεια δέν ἀναιροῦν οὔτε οἱ ποικιλῶν τεχνικές ρυθμίσεις, πού διατηροῦν τυπικά ὀρισμένες ἀπό τίς ἀποφασιστικές ἀρμοδιότητες τοῦ ἐγχώριου διοικητῆ, οὔτε δεδαίως καί οἱ ποικίλες νομικές ἐγγυήσεις, πού μέ τό πλάσμα τῆς ἀρχῆς τῆς ὁμοφωνίας ὑποτίθεται πῶς κατοχυρώνουν τά κυριαρχικά δικαιώματα τῶν χωρῶν μελῶν. Γιατί, ἡ ἐλληνική ἐμπειρία τό ἀποδεικνύει περίτρανα, καμιά τεχνική, πολύ δέ λιγότερο νομική ρήτρα δέν φαίνεται νά μπορεῖ νά ἀποτρέψει τή μοιραία ὑποστολή τῶν ἐθνικῶν ἀπόψεων μπρός στήν ἀδήριτη ἀνάγκη νά ἐξυπηρετηθοῦν πρῶτιστα τά συμφέροντα τῆς συμμαχίας, μέ τά ὁποῖα οἱ θλέψεις τῶν χωρῶν μελῶν δέν συμπίπτουν πάντοτε.

Τό ζήτημα ὁμως ἔθεσε καί ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο μεθοδεύτηκε ἡ ἐπανεπίταξη: προηγήθηκαν, τόν περασμένο Σεπτέμβριο, οἱ δηλώσεις τοῦ Ἀμερικανοῦ ὑπουργοῦ ἐξωτερικῶν ὅτι οἱ λεπτομέρειες τῆς ἐπανόδου τῆς Ἑλλάδας στό στρατιωτικό NATO δέν τόν ἀπασχολοῦν, ἀφοῦ ἡ ρύθμισή τους ἀνήκει στή δικαιοδοσία τῶν στρατιωτικῶν. Ἀκολούθησαν, μετά τήν ἀνακοίνωση γιά τήν κατ' ἀρχήν ἀποδοχή τοῦ σχεδίου Ρότζερς ἀπό τήν ἐλληνική κυβέερνηση, οἱ γνωστές κυβερνητικές δηλώσεις γιά τήν «ὁμόφωνη» γνώμη τῆς στρατιωτικῆς ἡγεσίας τῆς χώρας, ἡ ὁποία καί ἔφερε «τό κύριο θάρος τῶν διαπραγματεύσεων». Καί τέλος, σάν πολιτικάντικη ἐπώδος, ἦρθε ἡ γνωστή ἔξαρση τῶν πατριωτικῶν φρονημάτων ὀρισμένων ἐπιτελῶν ἀπό τόν ὑπουργό ἐθνικῆς ἀμύνης στή Βουλή, πού προκάλεσε τή δίκαιη ἀντίδραση τῆς ἀντιπολίτευσης, (ἄν καί ἡ βασική πτέρυγα τῆς δέν ὑστέρησε καί αὐτή σέ πατριδοκαπηλικό ἐνθουσιασμό). Οἱ διαδοχικές αὐτές δηλώσεις δέν εἶναι τυχαῖες: στοιχειοθετοῦν τήν ἀναδίωξη τῆς παλιάς νοοτροπίας πού, ἀπό τήν ἐποχή τοῦ ἐμφυλίου ὡς τήν πτώση τῆς χούντας, ἀποτελοῦσε μόνιμη συνισταμένη τῶν πολιτικῶν μας πραγμάτων. Τῆς νοοτροπίας δηλαδή, ὅτι τά ζητήματα ἐθνικῆς ἀσφαλείας δέν ἀνήκουν στό χώρο τῆς πολιτικῆς, ἀλλά ὡς «ἐθνικά» ὑπάγονται στή δικαιοδοσία τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, πού ἀποφασίζουν γι' αὐτά ἐνδεχομένως καί ἐρήμην τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ὅποιοι καί ἄν εἶναι οἱ φορεῖς τῆς τελευταίας. Γιατί τί ἄλλο μπορεῖ νά ὑποκρύπτει ἡ ἔμμεση πλὴν ὁμως κατηγορηματική κυβερνητική διαβεβαίωση ὅτι ἡ κυβέερνηση κυβερνά καί ὁ στρατός... διαπραγματεύεται;

Στό ἀφιέρωμα πού δημοσιεύουν τά «Σύγχρονα Θέματα» γιά τίς σχέσεις στρατοῦ καί πολιτικῆς ἐξουσίας, περιλαμβάνεται κατ' ἀρχήν ἀρθρο τοῦ Β. Καπετανγιάννη πού ἐπιχειρεῖ νά παρουσιάσει τά ὑπέρ καί τά κατά τῶν μεθοδολογικῶν ἐργαλείων πού κατά καιροῦς προτάθηκαν γιά τήν ἐρμηνεία τῶν στρατιωτικῶν ἐπεμβάσεων στήν πολιτική. Μέρος εὐρύτερης ἐρευνας, ἡ μελέτη τοῦ Β. Καπετανγιάννη προβάλλει ἔτσι τά συμπεράσματα μᾶς προβληματικῆς πού στόν τόπο μας ἐξακολουθεῖ νά παραμένει λίγο πολύ ἄγνωστη, καθώς οἱ φλέγουσες διαστάσεις τοῦ ζητήματος δέν εὐνόησαν τίς ἀντίστοιχες θεωρητικές ἐπεξεργασίες, πού προϋποθέτουν ἀναγκαστικά μᾶ κάποιια ἀπόσταση ἀπό τήν πρώτη ἔψη. Ὅσο γιά τή μελέτη τοῦ Π. Λουκάκου, προβαίνοντας σέ μᾶν ἀνασκόπηση τῶν σχέσεων στρατοῦ καί πολιτικῆς ἐξουσίας στή σύγχρονη Ἑλλάδα, ἐπιχειρεῖ νά παρουσιάσει τό πλέγμα τῶν νομικῶν κανόνων τῆς μεταδικτατορικῆς περιόδου, πού -κατά τή γνώμη τοῦ συγγραφέα- ἀντί νά ἐξασφαλίζουν τήν ὑποταγή τῶν ἐνόπλων δυνάμεων στήν πολιτική ἐξουσία, διατηροῦν τό ἡμιαντόνομο καθεστῶς τῶν πρῶτων, σέ πείσμα τῶν ὀδυνηρῶν ἐμπειριῶν τοῦ παρελθόντος.